

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Sop'erk' haykakank'

Koriwn

ԿՈՐԻԻՆ ՎԱՄԴԱՊԵՏԻ

ԳԱՏԾ ՈՒԹԻՒՆ

ՄՐԲՈՅՆ ՄԵՍՐՈՎԱԲԱՅ

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի Տպարանի Մխիթարեանց

Ռ Ե Գ — 1854

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐՈՒՑ

ԵՐԱՆԵԼԻՈՅ

ՍՈՒՐԲ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ

ՄԵՍՐՈՎԲԱՅ

ԶՈՐ ԱՍԱՑԵԱԼ Է

ՆՈՐԽ ԵՂԱԿԵՐՏԻ ԿՈՐԵԱՆ

ԶԱՐԳԱՆԱԶԵԱՆ ազգին և զՀայ-
աստան աշխարհիս զաստուածա-
տուր շնորհս, զգրոյն գիւտ, և ըզ-
վարդապետութեանն պարգեւ 'ի
տեառնէ տուեալ, թէ յորո՞ւմ ժա-
մանակի և որպիսի արամբ լուսաւոր
վարդապետութեամբ պատմեսցուք
ձեզ, և զնորին հրեշտակակրօն վարս
առաքինութեան:

Ի՞ր այրս այս Մեսրովբ 'ի Տա-
րաւն գաւառէ, 'ի Հացեկաց գեղ-
ձԱ.

Զէ, որդի Վարդանայ. 'ի մանկու-
թեան աստիսս վարժեալ հելլենա-
ցւոց գպրութեամբն, և եկեալ 'ի
գուռն Արշակունեաց Թագաւո-
րացն հայոց, կացեալ յարքունա-
կան դիւանին, լինէր սպասաւոր
արքայատուր հրամանին: Եւ հմուտ
եղեալ աշխարհակեաց վարուց 'ի
զինուորական կարգս և յառաջա-
դէմ՝ և սիրելի էր ամենեցուն մե-
ծամեծաց և փոքունց, իմաստու-
թեանն առաջնորդեալ յիրաւունս
ամենայն:

Յետ այսորիկ 'ի ծառայութիւն
Աստուծոյ մարգասիրի դարձեալ,
մերկանայր յինքենէ զամենայն ըզ-
րազմունս, և առեալ զխաչն պար-
ծանաց ըստ աւետարանական հրա-
մանին ելանէր զկնի ամենակեցոյց
խաչելոյն Քրիստոսի: Եւ հաճեալ
զհրամանաց պայման, 'ի խաչակիր
գունգն Քրիստոսի աշակերտացն
խառնի. և զկրօնս միանձանց յանձն
առեալ յաւէտ կրօնաւորէր: Եւ
բազում և ազգի ազգի վշտակցու-
թիւն ըստ աւետարանին կրէր. և

ամենայն կրթութեան հողեւորացն զանձն տուեալ՝ կրօնաւորէր 'ի քաղց և 'ի ծարաւ, 'ի ցուրտ և 'ի մերկութիւն. խոտաբուտ եղեալ, խարազ նազգեստ և գետնատարած անկողնօք, և զհանգիստ քնոյ գիշերոյ յոտնաւոր տքնութեամբ 'ի թօթափել ական վճարէր բազում անգամ. և զայս առնէր ոչ սակաւ ժամանակս : Եւ գտեալ զովմանս զգաստասէրս յինքն յարեցուցանէր, աշակերտել նմին աւետարանական կրօնաւորութեանն : Եւ ամենայն փորձութեանց 'ի վերայ հասելոց կամայական քաջութեամբ տարեալ, և նովիմբ լուսաւորեալ և պայծառացեալ 'ի հանգէս ճգնաւորական հաճոյ Աստուծոյ և մարդկան երեւեալ :

Առեալ այնուհետեւ երանելոյն զաշակերտեալն իւր՝ երթայր 'ի Գողթն. որում ընդ առաջ լինէր իշխանն Շամբիթ, և սիրով ընդունէր որպէս զծառայ Աստուծոյ բարձրելոյ. և բարեպաշտութեամբ սպասաւորէր ըստ աշակերտական

հաւատոցն 'ի Քրիստոս : Իսկ երանելոյն անդէն վաղվաղակի զվարդապետական շնորհսն 'ի մէջ առեալ, ուսուցանէր զքնակիչս քաղաքին և գաւառին, կամաւ իշխանին մատակարարութեամբ : Զի էր ինչ 'ի նոսա 'ի հեթանոսական սովորութեանցն, զորս գարձուցանէր 'ի գիտութիւն ճշմարտութեան, և զամենեւեռն լուսաւորէր շնորհաց բանիւն : Յորոյ 'ի ձեռն մեծամեծ ուսանելիք երեւեալ, գիւաց՝ կերպ 'ի կերպ լինելով՝ զազազակ բարձեալ յամենեցուն լսելիս հնչեցուցանէին զհալածանս իւրեանց, անկանելով 'ի կողմանս Մարաց : Վասն որոյ առաւել ունկնդիր լինէին աշակերտեալքն հոգեկրօն վարդապետին, վասն հաւատոց և վարուց որ նոցա աւանդեցաւ 'ի սուրբ հարցմերձաւորաց Քրիստոսի գրովք սրբովք :

Բայց զի ոչ էր գիր հայերէն լեզուիս՝ բազում պակասութիւն լինէր ճշմարտութեան աւանդիցն առ աշակերտեալսն . իսկ երանելի վար

գապետն տարակուսեալ 'ի խոր-
հուրգս իւր՝ առ Աստուած ապա-
ւինէր, որ կարողն է յամենայնի,
ցուցանել զգիր հայ լեզուիս, որով
նուազութիւնն յառաւելութիւն
գայցէ գրով: Եւ յարուցեալ այ-
նուհետեւ հասանէր առ սուրբն
Սահակ հայրապետն հայոց՝ յա-
ղագս գրոյ նշանագրաց. եգիտ
ղնա առաւել եւս փափաքող
այնմ: Եւ յետ բազում ջանից և
աշխատութեանց և ոչ ինչ օգտելոյ,
դարձեալ յաղօթս ապաւինելով
յԱստուծոյ խնդրէին որում ցան-
կային: Եւ մեկնեալ 'ի միմեանց, և
յանձն առեալ զխստամբերութիւն՝
ճգնէին առաւել քան զառաւելս:

Եւ յետ այսորիկ ծանուցեալ լի-
նէր 'ի Թագաւորէն Վռամշապհոյ,
որ և նստայսմ նախանձայոյզ ե-
ղեալ, առաքեն զՄեսրոպ բաշա-
կերտօքն հանդերձ 'ի Միջագետս
Ասորւոց: Եւ երթեալ նորա խու-
ղէր ուր ուրեք իմաստասիրաց համ-
բաւէր գիտութիւն: Եւ հանդի-
պեալ Դանիէլի ումնմն եպիսկոպո-

սի Ասորւոց առաքինւոյ , որ ասաց նմա ցուցանել զնշանագիրս՝ որում ցանկայրն : Եւ յետ բազում աշխատութեանց և քննութեանց և ուսմանց՝ անշահ մնացեալ . զի ոչ բերէր զբառս և զբանս ալիափետացն ըստ հայերէն լեզուիս :

Յայնժամ հաւատով առ Աստուած ապաւինի , և ազօթս արտասուալիցս առ Աստուած մատուցանէր , և հայցէր յամենեցունց տեսառնէն զտիւ և զգիշեր՝ ցուցանել զփափաքելին նշանագրաց : Եւ տեսանէր ոչ 'ի քուն երազ և ոչ յարթնութեան տեսիլ , այլ 'ի սրբաին գործարանի՝ երեւութացեալ հոգւոյն աչոց՝ թաթ ձեռին աջոյ , գրելով 'ի վերայ վիմի . զի որպէս 'ի ձեան վերջք գծին ունէր քարն . և ոչ միայն երեւութացաւ , այլ և հանգամանք ամենայնիցն՝ որպէս յամանի 'ի միտս նորա հաւաքեցաւ : Եւ յարուցեալ յազօթիցն՝ եստեղծ զնշանագիրս մեր հանգերձ Ռուփինոսիւ աշակերտիւ Եպիփանու , որ 'ի Սամոս էր միայնակեաց .

կերպածեւեալ զգիրն ըստ հրամանի Մեսրովքայ վարդապետին և երանելոյ, փոխադրելով ըստ հայերէն ըստ անսայթսփութեան սիղոբայից հելլենացւոց:

Եւ իսկոյն ՚ի Թարգմանութիւնս ձեռնարկեալ խորհրդաբար սկսանելով յԱռակաց իմաստնոյն Սողոմոնի, բովանդակեալ զքսան և երկուց յայտնիսն, զհին կտակարանսն յեղուլ ՚ի հայ բան: Եւ աշակերտք նորա Յովհան և Յուսէփ ՚ի նոյնս նպաստ լինէին: Եւ զարուեստ գրչութեանն ուսուցանէր մանկագոյն աշակերտացն:

Ընդ այն ժամանակս Թագաւորեաց Թէոֆոս փոքր: Եւ եկեալ երանելոյն Մեսրովքայ հայոց վարդապետի, և բերեալ զնշանագիրս մերոյ լեզուիս առ սուրբն Սահակ հայոց, և առ Թագաւորն հայոց Վասմշապուհ, յոյժ ուրախ լինէին որպէս ընդ տախաակս աստուածագիծս. և գոհութիւն և փառս ամենեցունց թրարչին մատուցանէին զնորոգաառւր պարգե-

ւացն որ տաւաւ նոցա 'ի վերուստ :
 Եւ ժողովեալ մանկունս ուշեղս և
 քաջուամունս, փափկաճայնս և յեր-
 կարողիս, և դպրոցս կարգեալ յա-
 մենայն գաւառս և 'ի գեւղս հրա-
 մանաւ սուրբ հայրապետին և Թա-
 դաւորին, ուսոյց զքնաւ ամենայն
 աշխարհս հայոց : Երթեալ և յաշ-
 խարհն վրաց երանելի այրն Աստու-
 ծոյ առնէ և նոցա նշանագիրս ըստ
 տուեցելոյ 'ի նմա 'ի վերուստ շնոր-
 հացն Աստուծոյ . և վարդապետս
 Թողեալ անդ 'ի քաղաքաց քաղաքաց
 ուսուցանել զմանկունս նոցա : Եւ
 ինքն յԱյլուանս երթեալ և անդ նորո-
 գէր ըստ նմին օրինակի զնշանագիրս
 և զուսումնասիրութեանն աւանգս,
 և վարդապետս Թողեալ անդ դառ-
 նայր 'ի Հայս : Եւ գտանէ զսուրբն
 Սահակ հայրապետ 'ի Թարգմանու-
 Թեան պարապեալ շնորհքն Քրիս-
 տոսի յասորւոյն, ոչ լինելով յու-
 նի . զի 'ի Մերութանայ այրեալ էին
 յոյն գրեանն հանուր աշխարհիս .
 զի 'ի բարժանել զաշխարհս հայոց՝
 չտային Պարսկաց վերակացուքն յոյն

ուսմբ ուսանել զգարութիւն իւրեան մասին, այլ միայն ասորի : Վասն որոյ յոյժ տարակուսեալ լինէին սուրբ հայրապետքն Սահակ երանելին Մեսրոպ . և գնացին ըզկողմամբք արեւմտից վիճակին իւրեանց 'ի մասն Յունաց :

Եւ առաքէ սուրբն Սահակ ըզՄեսրոպ առ կայսր Թէոդոս և առ հայրապետն Ատտիկոս հանգերձ թղթովք, և թռումբն իւրով վարդանաւ, զգացուցանել նոցա զգալուսան իւրեանց . և զինգուցին բնակիչք աշխարհիս զնոր ուսումն վարդապետութեանս հայոց : Որոց հանգիպեալ զօրավարին Անատոլեայ, ոչ փոքր ինչ արար ընգունելութիւն նոցա . զի յառաջագոյն լուեալ էր զլուր առաքինութեան երանելեացն Սահակայ և Մեսրոպայ . և 'ի ձեռն թղթոց յառաջագոյն զգացուցանէր կայսեր . և առնու հրաման արժանապէս առաքել և բարեփառութեամբ յուղարկել 'ի Բիւզանդիոն : Եւ յանգիման եղեալ թա-

գաւորին և հայրապետին , և ձեռնագրեցին զՄեսրոպ Եկեղեսիկս . և գրեցին զնա ընդ առաջին երանելի վարդապետսն :

Եւ դարձան հանգերձ Թղթովք , և եկեալ հանգիպէին սրբոյն Սահակայ , և զօրավարին Անատուեայ : Որոց ընկալեալ զԹուղթս և զհրամանս՝ յոյժ ուրախ եղեն և փառաւորութիւն ամենեցուն տեառն և Աստուծոյ հաաուցին : Եւ փութայր վաղվաղակի զհրամանսն կատարել . և առաքէ 'ի գաւառս և 'ի քաղաքս Հայոց որ ընդ իշխանութեամբն կայսեր , ժողովեալ բազմութիւն մանկուոյ 'ի տեղիս տեղիս , և դարմանս և առճիկս կարգէր յարքունուստ , որպէս զի անզբաղապէս ուսցին . յորս և երանելին Մեսրոպ զլուսաւոր վարդապետութեանն 'ի գործ արկեալ զժողովեալ մանկունսն ուսուցանէր զնշանագիրն . և վարդապետս կացուցանէր աշակերտացն , զի առ փոքր փոքր զնոսա 'ի կատարումն ուսմանն ածիցեն :

Յետ այնորիկ ձեռն արկանէր ըզ-

Ժպիրհ և զկամաւոր ազանդն բոր-
 բորիանոսացն քննել . և որք ոչն
 գային յուղղութիւն հաւանական
 բանին՝ սաստկագոյն խոշտանգանօք
 պատուհասելին 'ի բանդ և 'ի կա-
 պանս , և յայլ ինչ տանջանարանս .
 իսկ յորժամ այնու եւս պակա-
 սեալք 'ի փրկութենէ գտանելին Աս-
 տուծոյ ատելիքն , ապա խանձեալս
 և մրեալս և պէսպէս խայտառակա-
 նօք հալածելին յաշխարհէ : Իսկ ե-
 րանելին զիւր վարդապետութեանն
 պայման արարեալ , սկսեալ և վճա-
 րեալ , և բազում շնորհագիր մա-
 տեանս զհարց եկեղեցւոյ ստացեալ
 ծովացուցանէր զվարդապետու-
 թեանն խորութիւն . և լքեալ զեղոյր
 զամենեքումք 'ի բնակիչս աշխարհին
 հոգեւոր վայելչութեամք 'ի փառս
 ամենասուրբ Երրորդութեանն : Եւ
 յանձն արարեալ զամենեւեան ա-
 մենապահ շնորհացն Աստուծոյ՝ ինքն
 գառնայր 'ի կողմանս հայոց , և շքը-
 ջէր զամենեքումք , հաստատէր զա-
 շակերտեալսն 'ի ճշմարտութեանն
 հաւատան : Եւ եկեալ հանգիպէր

սրբոյն Սահակայ, և պատմեալ զե-
զեալսն առ 'ի նմանէ, և միաբան
օրհնեցին զԱստուած 'ի վերայ նո-
րոգասուր պարգեւացն տուելոց
նոցա 'ի վերուստ :

Յետ այսորիկ ուշ եդեալ երկո-
ցունց երանելեացն զիւրեանց ազգի
զդպրութիւնն առատացուցանել և
առաւելուլ՝ 'ի թարգմանել և 'ի
գրել ըստ յաջողութեանն Աստու-
ծոյ : Վասն որոյ առաքեն երկուս
յաշակերտացն 'ի քաղաքն Եդե-
սեայ զԵզնիկ և զՅովսէփ, զի յա-
սորի բարբառոյն զսուրբ գիրս նոր
թարգմանեսցեն 'ի հայ լեզու, և
գրով աւանդեսցեն իւրեանց աշ-
խարհիս : Իսկ նոքա եկեալ կատա-
րեցին զհրամայեալսն, և 'ի ձեռն
հաւատարիմ եղբարց առ սլստուա-
կան հարս իւրեանց առաքեցին ըզ-
գրեանն . և ինքեանք անցեալ գնա-
ցին 'ի կողմանս Յունաց 'ի քաղաքն
Բիւղանդիոն յուսումն իմաստասի-
րութեան . որ և ուսեալ և տեղե-
կացեալք՝ թարգմանիչք եղեալք
ըստ հելլենականի լեզուին :

Ապա յետ ժամանակի ինչ ընդ մէջ անցանեւոյ, դէպ լինէր եղբարց ոմանց 'ի Հայաստան աշխարհէս երթալ 'ի կողմանս Զոռնաց 'ի քաղաքն Կոստանդնուսոյն, որոց անուանքն էին միումն Ղեւոնդ և միւսումն Կորիւն. և երթեալք յարին յԵզնիկն, իբր առ ընտանի և սննդակից իւրեանց եղբայրութեանն. և անդէն միաբանեալ զհոգեւոր սիտոյ. իցն խնդիր վճարէին: Յորոց յետ այնորիկ հաստատուն օրինակօք աստուածասուր գրոցն և բազում շնորհագիր հայրապետացն աւանդութեամբք և նիկիայ և Եփեսոսի սուրբ ժողովոցն կանոնութիւնս գարձեալ լինէին յաշխարհն հայոց, և 'ի հայրենիս իւրեանց. և առաջի դռնէին սուրբ հարանցն զբերեալ կրտակարանսն եկեղեցւոյ սրբոյ:

Իսկ երանեւեացն սրբոյն Սահակայ և Մեսրոպբայ զեկեղեցական զգրոց զգումարութիւնն կանխաւ 'ի յունարէն բարբառոյ 'ի հայերէն թարգմանեալ, և զբազումս և զհայրապետացն սրբոց ճշմարտապա-

տուժ իմաստութիւնս յօրինեալ 'ի
 հայ լեզու : Դարձեալ յետ այսո-
 րիկ առեալ հանդերձ Եզնկաւ զյա-
 ռաջագոյն զյանկարծագիւտ զփու-
 թանակի թարգմանեալոն՝ հաստա-
 տէր ճշմարիտ օրինակօքն բերելովք .
 և շատ եւս այլ մեկնութիւնս գրոց
 սրբոց թարգմանէր ըստ հայերէն
 նշանագրացն : Եւ այնպէս զամե-
 նայն ժամանակս իւրեանց ընթեր-
 ցուածոց գրոց սրբոց պարասէին
 երանելի սուրբ հարքն զտիւ և զգի-
 շեր . և նովին ծագկեալք և շահա-
 ւետեալք՝ օրինակ բարեաց ուսմնա-
 սիրաց առննթերակացն լինէին . մա-
 նաւանդ զի ունէին եւս զպատուի-
 րական զգուշացուցիչն յաստուա-
 ծակարդ պատգամաւորացն : յորոց
 առաջինն պատուիրէ յօրէնս տեառն
 խորհել 'ի տուէ և 'ի գիշերի . և եր-
 կրորդն ասէ . Միտ գիր ընթեր-
 ցուածոց գրոց միտթարութեան ,
 վարդապետութեան . մի անփոյթ
 առներ զշնորհացդ որ 'ի քեզ են .
 յայդ խորհեաց և 'ի դոյն կանխեա-
 ջիւր , զի քո յառաջագիմութիւնդ

ամենեցուն յայտնի լիցի . զԳՊՂ
 լինիջիր անձինդ , և 'ի գմին յա-
 մեսջիր . զայդ եթէ առնիցես , և
 զանձն ապրեցուցես , և զայնոսիկ որ
 քեզն լուիցեն :

Ապա դարձեալ յետ այնպիսի
 լուսաւոր վարդապետութեանն ,
 սկսեալ երանելոյն Մեսրովբայ
 ճառս յաճախագոյնս , դիւրապա-
 տումս , շնորհագիրս , բազմադիմիս 'ի
 զօրութենէ և 'ի հիւթոյ գրոց մար-
 դարէականաց և առաքելականաց
 կարգեալ և յօրինեալ՝ լի ամենայն
 ճաշակօք աւետարանական հաւա-
 տոցն ճշմարտութեան . յորս բա-
 զում նմանութիւնս և օրինակս 'ի
 յանցաւորացս աստի առ ճշմարտու-
 թիւնն բերելով , առաւելագոյն
 վասն յարութեանն յուսոյն առ
 հանգերձեալսն յերկրելոյ նկա-
 րեաց . զի հեշտընկալք և դիւրա-
 հասոյցք տխմարագունացն և մար-
 մնական իրօք զբաղելոցն՝ ուսցին
 սթափել , և 'ի զուարթացուցանել
 և հաստահիմն առ 'ի խոստացեալ
 աւետիսն քաջալերել : Եւ այսպէս

ընդ ամենայն կողմանս Հայոց և
 Վրաց և Աղուանից զամենայն ժա-
 մանակս կենաց իւրոց զամառն և
 զձմեռն զտիւ և զգիշեր՝ անվեհեր և
 առանց յասլաղելոյ զնորոգագիր
 վարդապետութիւնն ուսուցանէր :
 Եւ իւրովի իսկ ճանապարհորդեալ
 աւետարանական և ողջատառութիւն
 բանիւ յազագոհ հաւատոյ և վարուց
 առաջի թագաւորաց և իշխանաց և
 ռաւմկաց , անընդգիմաց 'ի հակառա-
 կորդաց ըստ տուելոյ նորա 'ի վե-
 րուստ շնորհի՝ ուսուցանէր 'ի փառս
 և 'ի գովութիւն Աստուծոյ , և զա-
 մենայն ոգի քրիստոսասէրս և ոգե-
 զէնս վառէր . և բազում բանդա-
 կանաց և կալանականաց և տագնա-
 պելոց 'ի պէսպէս վտանգից՝ փրկու-
 թիւն ընձեռեաց , կորզելով զտա-
 րակուսեալն ահաւորութեամբ զ-
 րութեամբ փառացն Քրիստոսի՝ 'ի
 գովեստ փրկութեան աւետարա-
 նին . և բազում մուրհակս անիրա-
 ւագիրս պատառեաց . և զբազում
 սգաւորս և կարճամիտս միտիթա-
 րեաց վարդապետութեամբն , և

նուաճեաց ակնկալութեամբ յուսոյն 'ի համբերութիւնն ըստ յայտնութեան փառաց մեծին Աստուծոյ և փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի . և զամենայն հաւատացեալս միանդամայն զարս և զկանայս յաստուած պաշտութեան պայման անգր փոխադրեաց :

Եւ դարձեալ անհամար և գունդրս գունդս 'ի շէնս և յանշէնս 'ի ճշմարտութեան աւանդս սուրբ հարցն հաստատէր 'ի փառս և 'ի գովեստ ամենասուրբ Երրորդութեանն : Նա և 'ի դաշտականո և լեռնականս , անձաւամուտս և լեռնականս և արգելական , բնակեցուցեալ կրօնաւորիլ առ 'ի բարեպաշտութեանն ջանս . զոր ոչ միայն բանիւք և վարդապետութեամբ , այլ և արդեամբք զանձն օրինակ կացուցանէր միանձանց , հանապազորդ պահօք և աղօթիւք , տքնութեամբ և արտասուօք , խոնարհութեամբ և հեղութեամբ և կուսութեամբ նահատակեալ . և ընդդէմ հանապազորդեան թշնամւոյն քաջապէս ա-

րիացեալ . նա և 'ի պատուոյ և 'ի փառաց խուսափեալ , երթեալ սուրամուտ ծակախիթ լինէր , և զառօրեայ զկեանսն խոտաբուտ ճաշակօք վճարէր : Եւ այնպէս վշտացեալ տկարութեան զանձն իւր տուեալ անհեղգբար , հայեցեալ 'ի մխիթարութիւն առաքելական խրատուն , թէ Յորժամ վասն Քրիստոսի տկարանամ՝ յայնժամ զօրացեալ լինիմ . և եթէ Լաւ լիցի ինձ մնալ 'ի տկարութեան , զի բնակեացէ յիս զօրութիւնն Քրիստոսի :

Անդ էր զուարճանալ հոգւով ուր ուրեք դադարեալ լինէր . և ոչ պայծառանայր գինով , այլ երգօք հոգեւորօք 'ի փառս և 'ի գովութիւն Աստուծոյ . 'ի կրթութիւնս միշտ քաղցրուսոյց ընթերցուածոց հոգեպատում գրոց քաջալերութիւնս յորդորականս , լուսաւոր կարգաց և տօնից զանձինս ճգնաւորացն ամենաշնորհ վարդապետութեամբն զինէր առ 'ի յառաջագէմ ընտրութիւն պսակահամբար քրիստոսագիր կիտին : Եւ եռայր հոգ-

և ով յաստուած պաշտուածեանն մըր
 ցարան վերին կոչմանն , աղերսալի
 աղօթիւք և փարելի պաղատանօք և
 հաշտելի խնդրուածօք յամենեցունց
 տեառնէն , վասն ամենեցուն կե-
 նացն յաւիտենականաց արժանի լի-
 նել մասին սրբոցն 'ի լոյս : Եւ նո-
 վին հոգեկրօն վարուք կայր յանա-
 պատ տեղիս . մինչ տղգ լինէր իրաց
 ինչ օգտակարաց 'ի կոչմանս կող-
 մանս յաշակերտեալսն , յայնժամ
 իջանէր յօգնականութիւն և վճա-
 րէր զպէտս պիառից՝ ուր հոգեւոր
 կարգաց էր նուազութիւն , շնոր-
 հօքն Քրիստոսի : Եւ յորգորագոյնս
 և պարարտագոյնս անփակ բերա-
 նով և հանճարով իմաստութեամբ
 զվտակս վարդապետութեանն 'ի
 սիրտս սերմանելեացն ծաւալեցու-
 ցանէր . և զայս առնէր զամենայն ժա-
 մանակս իւր երանելի վարդապետն
 Հայոց Մեսրոպ : Քանզի սովոր
 իսկ են ճշմարիտ վարդապետք զան-
 ձանց առաքինութիւն կանոնն աշա-
 կերտացն առնել . որպէս զՔրիստոսի
 և Աստուծոյ մերոյ է ուսուցանել

ըստ տնօրէնութեանն . քանզի սկը-
սաւ , ասէ , Յիսուս առնել և ուսու-
ցանել , և եթէ , Հայեցարուք յա-
ռաջնորդն հաւատոց և ՚ի կատարիչն
Յիսուս , որ փոխանակ ուրախու-
թեանն որ առաջի կայր՝ յանձն էառ-
դնաչի , արհամարհեաց զամօթ : Եւ
զինչ այս վշտաց հատուցումն ցու-
ցանի հաւատացեալ՚ի Քրիստոս Յի-
սուս . Նստաւ , ասէ , ընդ աջմէ մե-
ծութեանն ՚ի բարձունս . աղէ ա-
ծէք զմտաւ որ այսպիսի համբերու-
թիւն վասն մեր կրեաց , զի մի աշ-
խատ լինիցիմք և լքանիցիմք ՚ի վարս
առաքինութեան . զի ոչ վասն ան-
ձին ամենատէրն զայս առնէր , այլ
վասն համաշխարհական փրկու-
թեանն , յուսումն աստուածամի-
րաց որ ընդ նոյն ճանապարհորդեն
՚ի հանդերձեալսն , որ են օրինակ
ամենայն հաւատացելոց ՚ի Քրիս-
տոս , որպէս ճառք աւետարանին
բարոզեն :

Իսկ արդ եթէ ՚ի թեթեւագոյն
արուեստաւոր և հանճարեղ իմաս-
տից տգիտանամք , որ ընդ աստուա-

Ծախսօսան կատարէ զշնորհացն ներ-
գործութիւնն , որում երանելին
Պաւղոս ամենեցուն տգիտանալ ա-
սէ , այլ և յուշառնէ զառաջնորդս
կենաց լանին . Հայեցեալք , ասէ ,
յեւս գնացից նոցա նմանողք եղե-
րուք , և յուսմունսս պէսպէս և յօ-
տարաձայնս մի գանդաչէք , այլ ա-
ռաքելոց և մարգարէից և երանեալ
սրբոց հարցն հետեւեալ ճշմարտու-
թեանն աւանդից զոր նոքայն հոր-
դեցին զանսայթաք ճանապարհն
յերկնից արքայութիւնն . և օրինակ
աշակերտելոցն զհաւատս և զվարս
բացայայտեցին դրովք սրբովք . եր-
բեմն առանձինն խրատելով ըստ իւ-
րաքանչիւրոցն օգտի , երբեմն 'ի Ժո-
ղովս բազմամբոխս զփառս Քրիս-
տոսի շնորհօք և մարդասիրութեամբ
տեսուն բարձրացուցանէին , և յա-
մենայն աշխարհակիր զբօսանաց 'ի
բաց կալ , և միայն աստուածասլաշ-
տութեան սլարապել . զոր և մար-
գարէքն և առաքեալքն յառաջա-
գոյն գուշակեցին ըստ Պաւղոսի վը-
կայութեանն . Շրջեցան , ասէ , լսչ-

կամաշկօք և մորթովք այծենօք, կարօտեալք, նեղեալք, չարչարեալք, յանապատի մոլորեալք և յայրա և փապարս երկրի . և սոքա ամենեքեան վկայեալք 'ի հաւատոցն' ստուգեցին զարդարութեան ճանապարհն աշակերտելոցն, որ տանի 'ի կեանսն յաւիտենից :

Ուստի երանելիս այս Մեսրովք բարձեալ բերէր զաւանդելոցն պատիւ 'ի փառս ամենեցունց տեառնն, և զամենայն աշակերտեալսն իւր 'ի նոյն հանդէս յորդորէր . և այնպէս յառաջագէմ ամենայն աստուածահաճոյ վարուք և հաւատոյ վայելչութեամբք լցեալք պատրաստեալք և ամեթացեսլք 'ի բազում ժամանակս աշակերտեալք առ 'ի նմանէ, նովին 'ի նոյն կանխեալք և 'ի նմին հանապազորդեալք 'ի փառս ամենասուրբ Երրորդութեանն :

Յայնժամ արք ոմանք հալածեալք 'ի Ժողովոյն Եփեսոսի, որում անուն էր Թէոդորոս ըստ Պաւղոսի Սամոստացւոյ և ըստ Նեստորի հերձուածոյն գիրս ստացեալ

համաձայնս պարզամտացն և գիւրահաւանիցն, և եկեալ յաշխարհս մեր՝ կամէին ուսուցանել զչար ազանդն : Ասան որոյ 'ի սուրբ ժողովոյն առաքեալ Թուղթս ազդեանէին ճշմարտահաւատ փառաւորչացն Սահակայ և Մեսրոբայ : Եւ նոցա ճշմարտապէս փութով զկամակոր հերձուածողսն 'ի բաց հալածեալ յիւրեանց աշխարհէն, զի մի ինչ 'ի լուսաւոր վարդապետութիւնն՝ ծուխ ինչ սատանայական մերձեցի :

Յետ այնորիկ գէպ լինէր փոխել յաշխարհս երանելոյն սրբոյն Սահակայ հայրապետին հայոց ճշմարիտ վարուք և ուղղափառ հաւատով, լցեալ աւուրբք և երկայնակեաց ժամանակօք վայելչացուցեալ զամենայն աշխարհս հայոց 'ի լուսաւոր վարդապետութիւնն, այնպէս հանդեալ 'ի Քրիստոս, յառաջնում ամի Երկրորդ Յազկերտի որդւոյ Առամայ Թագաւորին Պարսից, 'ի Բագրեւանդ գաւառի 'ի գեւղն Բլուր, 'ի կառարել ամսոյն

նաւասարդի , յերրորդ ժամու ա-
 ւուրն պաշտաման , որ և զօր ծնուն-
 դեանն 'ի նոյն աւուր : Եւ այնպէս
 զամբիծ հողին սաղմոսերգութեամբ
 և ազօթիւք ծերունւոյն աւանդեալ
 զհողին 'ի Քրիստոս , ասէ . Ի ձեռս
 քո յանձն առնեմ զհողի իմ , ըստ
 նախավկային բանի : Ըստ նմին օրի-
 նակի և նորա ապապարեալ զանձն
 և զմնացեալսն զիւր զհօտն ամենա-
 պահ շնորհացն Աստուծոյ յանձն
 արարեալ՝ այնպէս փոխեցաւ յաշ-
 խարհէս : Զոր առեալ վաղվազակի
 պարսպէին հանգերձանօք ըստ խոր-
 հրրդածութեան քահանայտպե-
 տութեան թաղմանն՝ իւրիսկ ձեռա-
 սուն աշակերտքն . որոյ առաջնոյն
 Երեմիա անուն , այր սուրբ և եր-
 կեւղած յԱստուծոյ , և այլք ընդ
 նմա , հանգերձ կնաւն վարդանայ
 Մամիկոնենի . և բարձեալ զմարմին
 երանեւլոյն բազում ամբօխիւ , ե-
 պիսկոպոսօք և քահանայիւք , սար-
 կաւագօք և դպրօք , սաղմոսիւք և
 օրհնութեամբ և երգօք հողեւորօք՝
 ածին 'ի Տօրաւն գաւառ 'ի գեւղն

Յաշտիշատ . և անդ 'ի մարտիւրոսա-
կան խորանին յարկեղս սրբոցն հան-
գուցանէին զսրբոյ առն Աստուծոյ
զնշխարսն հանգերձ ամենայն պա-
տուով . և կնքեալ քրիստոսանշան
կնքովն , և զյիշատակ սրբոյն կատարեալ 'ի փառս և 'ի գովուլթիւն Աս-
տուծոյ , այնուհետեւ յիւրաքան-
ջիւրսն դառնային . զորոյ և զտօն յի-
շատակի սրբոյն տօնախմբէն յերե-
սուն նաւասարդի ամսեանն բա-
ղում ժողովովք . և բարեխօսու-
թեամբ սուրբ հայրապետին զիւ-
րաքանջիւր օգուտ յամենեցունց
տեառնէն ընդունին :

Իսկ երանելոյ զուգականին զայս
լուեալ , զսուրբ վարդապետէն ա-
սեմ զՄեսրովքայ , տրամեալ և տը-
խրեալ լինէր , և յարտասուս ե-
ղեալ վարանէր զի 'ի նմանէ բար-
ժանումն և զվախճան առն Աստու-
ծոյ , և զսպառումն զարմից սրբոյն
Գրիգորի . և հոգովք տարակու-
սեալ պաշարէր առ այնպիսի ա-
ղէտս . մանաւանդ զի ոչ տեսանէր
զայնպիսի զոք առ 'ի բարեպաշտու-

Թեան ջանս և առ լուսաւոր վար-
 դապետութիւնն և առ վերակացու
 Թեան շնորհն, որ դեր 'ի վերոյ էր
 և քան զառաջինսն զիւր սուրբ
 հարսն : Յայսոսիկ մտախոհ եղեալ
 ողբերգական բարբառով վարանէր .
 զի ոչ զոք ունէր համաշունչ Թէ
 ընտանեբար հոգայցէ վասն Հայաս-
 տանեայց . և եւս այսոցիկ զԱս-
 տուած յիշէր և մխիթարէր ըստ
 սաղմոսերգողին, որ արար զամե-
 նայն և փոփոխէ անհաս իմաստու-
 Թեամբ և մատակարարութեամբ :
 Եւ զինքն առաւել եւս յորդորէր 'ի
 կրօնաւորութեան կարգս, համոն-
 գամայնցն յաղթող լիեալ էր կրօ-
 նաւորաց, ըստ երկնային կոչմանն
 հանդիսանալ 'ի բարձրագոյնսն շը-
 նորհօքն Քրիստոսի՝ առանց հեղ-
 գութեան : Եւ յորդորէր զամե-
 նայն աշակերտեալսն առ բարեացն
 քաջութիւնսն, և յուշ առնէր ամե-
 նայն անձին զգուշանալ ամենայն
 անձին, 'ի վարս և 'ի դնացս խոհե-
 մագոյն և հանճարեղ խրատութ .
 մինչ բազմաց խիստ և ծանր և դը-

Ժուլար համարեալ զվարուցն կըր-
թութիւնսն : Այլնա զվերջինսն մո-
ռանայր և յառաջագէմն նկրտէր
ծերունի հասակաւն , զմտաւ ածե-
լով զմտաւոր վախճանն՝ ոչ տայր
քուն աչաց և ոչ նինջ արտեւանաց
մինչեւ ցօր կոչման ելանելոյ նորա
յաշխարհէս :

Եւ մինչդեռ այնպէս մերձաւո-
րացն առ իւր և զհոգեւոր եռանդն
բորբոքէր յաստուածսիրութիւն ,
և բազում թուղթս խրատուց ընդ
ամենայն գաւառսն առաքէր , ան-
դէն 'ի նմին ամի յետ վախճանի ե-
րանելոյն սրբոյն Սահակայ 'ի վե-
ցերորդ ամսեանն 'ի տասն և յեւթ
մեհեկանի՝ հասանէր վախճան սըր-
բոյ վարդապետին Հայոց , յԱյ-
րարատ գաւառի 'ի Նոր քաղաքն ,
'ի նոյն հոգեկիր կրօնս , որպէս և
յառաջագոյն ասացաք , հասանէր
սրբոյն քրիստոսակոչ կատարումնն՝
յետ սակաւ ինչ աւուրց հիւանդու-
թեան : Եւ յորժամ կամեցաւ Աս-
տուած որոշել զսուրբն 'ի միջոյ ձե-
ռասուն աշակերտացն և խառնել 'ի

գունդս սրբոցն , թեթեւացեալ և
սթափացեալ 'ի ցաւոցն , և կան-
գնեալ նստաւ 'ի ժողովոյն միջի , և
համբարձեալ զձեռնն հանապազա-
տարածս յերկինս , զամենասուրբ
զԵՐՐՈՐԳՈՒԹԻՒՆՆ օրհնէր , և յանձն
առնէր զաշակերտեալսն ամենապահ
շնորհացն Աստուծոյ , զի կայցեն
հաստատուն 'ի հաւատս և 'ի վարս
ուղղութեան , և առանց դայթակ-
ղութեան կատարեսցեն զարդարու-
թիւն սուրբ հարց մերձաւորաց
Քրիստոսի :

Եւ անուանք գլխաւոր աշակեր-
տացն ժողովելոցն առ նա , են այս .
առաջնումն Յովսէփ , և երկրոր-
դումն Թոդիկ , արք զքասաթք և ըզ-
դուշագոյնք . իսկ 'ի զինուորացն՝ ա-
ռաջնումն Հմայեակ 'ի Մամիկո-
նեան տոհմէն , և երկրորդին Վա-
հան յազգէն Ամատունեաց , որ էր
հազարապետ Հայոց մեծաց , աս-
տուածասէրք և երկիւղածք յԱս-
տուծոյ : Եւ մինչդեռ ձեռք սրբոյ
վարդապետին ընդ երկինս կարկա-
ռեալ կար , տեսիլ սքանչելի և խա-

չանչան լուսաւոր շողաձեւ երեւեր
 'ի վերայ ապարանիցն՝ յորում ե-
 րանելին վախճանէր . զոր և ամե-
 նայն ուստեք ինքնատես լեալ և ոչ
 յրնկերէն պատմեալ : Իսկ որքոյն
 զսիրոյ և զմիաբանութեան պա-
 տուիրանն աւանդեալ, և զհեռա-
 ւորս և զմերձաւորս օրհնութեամբ
 պսակեալ, և զհաճոյական աղօթսն
 հատուցեալ 'ի տէր, անդէն վաղվա-
 ղակի աւանգեաց զհոգին 'ի փառս
 ամենասուրբ Երրորդութեանն :

Զոր առեալ հմայեկի և վահա-
 նայ կազմութեամբ վախճանելոց,
 հանդերձ աշխարհաժողով ամբո-
 խիւ, սաղմոսիւք և օրհնութեամբ և
 երգօք հոգեւորօք, մոմեղինօք վա-
 ռելօք և ջահիւք բորբոքելովք և ա-
 նուշահոտ խնկօք, և այնու խաչա-
 նչան յառաջախաղաց լուսաւոր նշա-
 նաւն՝ յԱւշականն ելանէին, և անդ
 'ի մարտիրոսական յարկան հան-
 գուցանէին զսուրբ այրն Աստու-
 ծոյ, և զօրինաւոր տօն յիշատակի
 երանելոյն կատարէին : Ապա նշանն
 տներեւոյթ լինէր, և նոքա յիւրա-

քանչիւր տեղիս գառնային, փառաւորելով և օրհնելով զԱստուած 'ի վերայ սքանչելեացն զոր տէր եցոյց 'ի վերայ վարդապետին :

Իսկ յետ ամսոց երից անցելոց ըստ յաջողելոյն Աստուծոյ Վահանայ ամատուանոյ քրիստոսասիրի՝ կամեցաւ տաճար փառաց անուանն Աստուծոյ շինել յանուն սրբոյ վարդապետին, 'ի տաշածոյ վիմաց սքանչելապէս յօրինեալ խորանս և գեղեցկապէս կազմեալս. և անգ 'ի ներքսագոյն խորանին զսրբոյն հանգիստն առնել. և վայելուչ սպասուք ոսկւով և արծաթով և ակամբք պատուականօք զտունն Աստուծոյ և զսեղան կենարար մարմնոյ և արեանն Քրիստոսի զարդարէր : Եւ զնորին աշակերտն զգաստ և բարեպաշտօն զԹողիկ սպասաւոր նորին կացուցանէին՝ այլ եւս եղբարք՝ կատարել զհանապազորդ պաշտօնն : Եւ որ վերակացուս Ժողովրդեանն ըստ յայտնութեան սուրբ հարցն՝ զՅովսէփ և զՅովհան կացուցանէին արս ճշմարտասէրս և

ողջախոհս . որոց դէպ լինէր յեա
վախճանի սրբոցն ազգի ազգի փոր-
ձութեանց 'ի վերայ եկելոց 'ի բըռ-
նաւորաց , մենակուիւ մենամարտիկ
'ի Պարսս 'ի Տիսպոյն քաղաքի վասն
Քրիստոսի , յազթութեամբ բազ-
մաւ . որոց և զխոստովանողական
անուն ժառանգեալք , 'ի նոյն վերս-
կացութիւնս վարդապետութեան
դառնային յերկիրս Հայոց : Իսկ բա-
րեացապարտն Ահա՛ն յանկարծա-
հաս կենաց , ասպնջական ցանկալի
ամենայն սրբոց լինէր , որ աշխար-
հածնունդ հայրենեացն սեպհա-
կան որդի գտեալ՝ շնորհօքն Քրիս-
տոսի մերձաւոր կենացն յաւիտե-
նից լինէր :

Եւ արդ ըստ օրինակի գրելոցս
առ 'ի մէնջ զերանելեաց սուրբ
հարցն զվարս և զվախճան փոքր ինչ
պատմելով՝ 'ի կատարումն զբանս
ածից . ոչ եթէ 'ի հին համբաւուց
զըուցաց տեղեկացեալ և մատենա-
գրեալ զսա կարգեցաք , այլ որոց մե-
զէն իսկ ականատես կերպարանացն
և առննթերակաց հոգեւորական

գործոց սրբոցն , և լսողք շնորհա-
պատում վարդապետութեանն . և
նոցին սրբոց վարդապետաց արքա-
նեակ ըստ նոցին աւետարանական
հրամանաց . ոչ առ սուտասրատում
յարմարեալ զբանս 'ի մեր գովու-
թիւն զհայրենիսն յարգելով , այլ
զյաճախագոյնսն թողեալ զառաքի-
նեացն հանդէս , որ այժմ ծած-
կեալ է 'ի Քրիստոս և յայնժամ
ընդ նմա յայտնեսցի փառք , յոր-
ժամ գայցէ փառաւոր լինել 'ի մեջ
սրբոց իւրոց : Այլ սուղ ինչ 'ի նշա-
նաւոր գիտակացն սլաւմելով զհա-
մառօտս պատմեցաք , որք ոչ մեզ է
շահս , այլ և որք զմատեանս ընթեռ-
նուն , յայտնեսցի արանցն քաջու-
թիւն : Քանզի և ոչ իսկ հանդուր-
ժէաք բաւել կարել զամենայն ա-
րարեալս սրբոցն գրով նշանակել
զիւրաքանչիւրսն , այլ 'ի դիւրա-
գոյնսն և 'ի հեշտագոյնսն զանձինս
պարապեսցուք , և զանցեալ ղբազ-
մախոռոն արգասեօք սրբոցն առ 'ի
մանրակրկիտսն առնելոյ թողաք , և
զկարեւորագոյնսն սուղ ինչ մատե-

նագրեցաք ըստ մերում կարի, ոչ ի
 պատիւ ընտրելոցն մերձաւորացն
 Քրիստոսի, որք ամենապայծառ հա-
 ւատով և վարուք ծանուցեալք ե-
 ղեն, այլ յօրինակ՝ քաջալերիչ հո-
 գեւոր ծննդոց իւրեանց, և որոց
 նոքօք աշակերտելոց իցեն զՃշմար-
 տութիւն յազգս իւրեանց՝ աւան-
 գեցաւ այս, ի փառս ամենասուրբ
 Երրորդութեանն Հօր և Որդւոյ և
 Հոգւոյն սրբոյ, այժմ և միշտ և յա-
 վիտեանս յաւիտենից. ամէն :

գործոց սրբոցն , և լսողք շնորհա-
պատում վարդապետութեանն . և
նոցին սրբոց վարդապետաց արքա-
նեակ ըստ նոցին աւետարանական
հրամանաց . ոչ առ սուտասրատում
յարմարեալ զբանս 'ի մեր գովու-
թիւն զհայրենիսն յարդելով , այլ
զյաճախագոյնսն թողեալ զառաքի-
նեացն հանդէս , որ այժմ ծած-
կեալ է 'ի Քրիստոս և յայնժամ
ընդ նմա յայանեացի փառօք , յոր-
ժամ գայցէ փառաւոր լինել 'ի մէջ
սրբոց իւրոց : Այլ սուղ ինչ 'ի նշա-
նաւոր գիտակացն սլասմելով զհա-
մառօտս պատմեցաք , որք ոչ մեզ է
շահս , այլ և որք զմատեանս ընթեռ-
նուն , յայտնեացի արանցն քաջու-
թիւն : Քանզի և ոչ իսկ հանդուր-
ժեաք բաւել կարել զամենայն ա-
րարեալս սրբոցն գրով նշանակել
զիւրաքանչիւրսն , այլ 'ի դիւրա-
գոյնսն և 'ի հեշտագոյնսն զանձինս
պարապեսցուք , և զանցեալ զբազ-
մախոսուն արգասեօք սրբոցն առ 'ի
մանրակրկիտսն առնելոյ թողաք , և
զկարեւորագոյնսն սուղ ինչ մատե-

նագրեցաք ըստ մերում կարի, ոչ ՚ի
պատիւ ընտրելոցն մերձաւորացն
Քրիստոսի, որք ամենապայծառ հա-
ւատով և վարուք ծանուցեալք ե-
ղեն, այլ յօրինակ՝ քաջաւերիչ հո-
գեւոր ծննդոց իւրեանց, և որոց
նոքօք աշակերտելոց իցեն զճշմար-
տութիւն յազգս իւրեանց՝ աւան-
դեցաւ այս, ՚ի փառս ամենասուրբ
Երրորդութեանն Հօր և Որդւոյ և
Հոգւոյն սրբոյ, այժմ և միշտ և յա-
ւիտեանս յաւիտենից. ամէն :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՍՐԲՈՅՆ ԵՂԻՇԵԻ

Վ Ա Ր Դ Ա Պ Ե Տ Ի

ՊԱՏՄԻ վասն երանելոյն Եղիշէի վարդապետի թէ էր զինուորեալ սրբոյն Վարդանայ և սպասաւորէր նմա , և էր հաւատարիմ յամենայն իրս աստուածայինս և մարդկային . և կեցեալ և վարժեալ բարեպաշտութեամբ և ուսումնասիրութեամբ , և ամենայն անցից անցելոց ընդ Հայս որ 'ի Պարսից հասին վտանգք ընդ ժամանակսն ընդայնոսիկ , խելամուտ եղեալ պատերազմաց և յաղթութեանց և հալածանաց եկեղեցւոյ և առաքինութեան և քաջութեան սրբոյն Վարդանայ , և որք ընդ նմա միաբանեալ

կատարեցան յազազս 'ի Քրիստոս
հաւատոցն և պսակեցան՝ արհա-
մարհելով զզրադաշտական մոլորու-
թիւն մոգութեանն, միանգամայն
զեպիսկոպոսացն խրատուց և զհան-
գիսից և վկայութեանց և զքահանայ-
իցն և ամենայն սրբոցն մարտան որ
մարտեան և պարտեցին զբռնաւորն
որ խրոխտացեալ էր 'ի վերայ ամե-
նայն եկեղեցեաց սրբոց : Եւ պատ-
մագրեալ զայս ամենայն և որ 'ի նո-
սա յտրմարի բան և գործ, զորս
ստուգապէս երանելոյն Եղիշէի
զասացեալն 'ի պատմագրաց սրբոց,
Վարդանանցն է ուսանել : Որ և
այլ գիրս ստացեալ կանոնականս և
զգուշաւորս սրբոյ եկեղեցւոյ և ա-
ռաւելեալ 'ի վարս արդարութեան
հաճոյ լինէր Աստուծոյ և մարդկան :

Յետ այսորիկ վարս կրօնաւորու-
թեան յանձն առնոյր և զխստամբե-
րութիւն ճգնութեան, և պահօք և
աղօթիւք հանգիսանայր, և որպէս
յալեաց ծովու 'ի նաւահանգիստ
փութացեալ հասանէր յանապատ,
'ի բաց Լքանելով զերկրաւորս՝ ըզ-

հետ երթեալ հոգեւորացն , զմտաւ
տծելով զվարս առաջին հարցն և
նոցա լեալ նմանող և նախանձաւոր
նոցին վարուցն , ջանայր մտանել ընդ
նեզ գուռնն որ տանի 'ի կեանսյա-
ւիտենից : Եւ զամենայն հանգէս
առաքինութեան յանձին բերեալ
որոշէր զինքն 'ի միաբանեկեցաց եղ-
բարց , և զամայութիւն ոտացեալ
օթեվանս բնակութեան յանապատս
առնէր . ուր առնէ այցելութիւն
տէր սրբոց , խոտարուս անցուցա-
նելով զառօրեայ կենցաղս , միայ-
նացեալ յաղօթս , և 'ի խնդրուածս
զցայդ և զցերեկ , ունկնդիր եղեալ
խրատուն Պաւղոսի որ վասն սրբոցն
պատմէ՝ շրջեցան լեշկ մաշկօք և մոր-
թովք այծենեաց , կարօտեալք նե-
ղեալք չարչարեալք զորս ոչ արժէ
աշխարհս , յանապատի մոլորեալք
'ի յայրս և 'ի լերինս և 'ի փապարս
երկրի : Ջայսպիսի վարս ստացեալ՝
հանգիսանայր ընդդէմ սատանայի
փորձութեանց աստուածային զօ-
րութեամբն , և յամենայնի զօրաւոր
և յաղթող եղեալ երանելին Եղի-

չէ, և բնակէր յայրի ուրեմն միշտ
 յառաջիկայան ընթանալով. և կոչի
 այրն յանուն Եղիշէի Սուրբ այր Ե-
 ղիշէի, որ և այժմ ամենեցուն յայտ-
 նի է և վկայ ազգաց յազգս երա-
 նելւոյն : Եւ եկեալ գտանէին ըզ-
 սուրբն բացօթեայ հովիւք, և նշան
 իմն սքանչելի առ երանելոյն տե-
 սեալ հռչակէին զայրն և զտեղին :
 Իսկ նորա խոյս տուեալ՝ կամելով
 զինքն անյայտ առնել, և եկեալ
 բնակէր 'ի գաւառին Ռշտունեաց
 յայրի ուրեմն մօտ 'ի Ծովեղերին,
 որ և նա կոչեցաւ սուրբ Եղիշէի
 այր : Եւ յետ բազում ճգնու-
 թեանց և խստամբեր վարուց, որ
 բազում ժամանակս եղեալ յա-
 ռաջնումն այրին և սակաւ ամս 'ի
 միւսումն, յորում վախճան իսկ
 հասանէր երանելոյն : Եւ ո՞վ զայն-
 քան զառնն պատմեսցէ զհանդէս
 որով եկաց և նահատակեցաւ ընդ-
 դէմ հանապազորդեան Թշնամւոյն
 աղօթիւք, պահովք և տքնութեամբ
 և արտասուօք, իբրեւ զանմարմին 'ի
 մարմնի կեցեալ և զգիւացն մարտն

վանեալ յաղթող զօրութեամբն
Քրիստոսի, որ այժմ ծածկեալ է
ընդ Քրիստոսի և յետոյ ընդ նմա
յայտնեւոց է :

Ապա եկեալ արք ոմանք գտա-
նէին զնա վախճանեալ, և յերեւ-
մանէն ծանուցեալ եթէ ծառայն
Քրիստոսի է. քանզի ոչ իսկ էր
պարտ ծածկել սրբոյն երեւումնն՝
որ և զայլս 'ի նոյն հանգէս յորդո-
րէր : Իբրեւ իրքն հռչակէր, ապա
բազում քննութիւն լինէր. յայն-
ժամ ստուգեցաւ և ծանուցաւ ա-
մենայնիւ եթէ սուրբն Եղիշէ է որ
յառաջնումն այրին բնակեալ էր 'ի
Մոկաց գաւառին. որում շինեալ
հանգիստ մօտ 'ի յայրն փոխէին 'ի
տեղի հանգստեանն. յորում տեղ-
ւոջ բազում բժշկութիւնք լինին :

Եւ լուեալ զայն իշխանին Մոկաց
նախանձէր զբարւոք նախանձ, վասն
զի ոչ հանգիպեցաւ վախճան երա-
նելոյն յիւրում աշխարհին. ապա
գայր 'ի տեղի հանգստեանն պատ-
ճառաւ ինչ բժշկութեան և օթե-
վանս արարեալ հնարէր զամենայն

գիշերն բարեխօս ունեւով զսուրբն
առ Աստուած, զի թերեւս արժա-
նի եղիցի առնուլ մասն ինչ 'ի նըշ-
խորաց երանեւոյն, զի և առաջին
տեղի բնակուլթեան սրբոյն պա-
տուեսցի 'ի փառս Աստուծոյ: Եւ
յայտնի ոչ իշխէր մերձենալ և առ-
նուլ մասն ինչ 'ի նշխարացն վասն
բնակչաց աշխարհին և նախապետին
Ռշտունեաց: Ապա գողանայր ըզ-
բժշկութիւնն, որպէս կինն որ յա-
ւետարանն պատմի, հատեալ ըզ-
գլուխն և զձեռնն փախստեայ յաշ-
խարհն իւր անկանէր, և աղաղակ
մեծ յաղագս այնորիկ լինէր. բայց
'ի վերին տեսչութենէ շնորհացն
խաղաղանայր. զի այնպէս հաճե-
ցաւ Աստուած թէ և առաջին տեղի
բնակուլթեան սրբոյն պատուեսցի:
Եւ բերեալ զնշխարս երանեւոյն
շինէր վկայարան մերձ 'ի յայրն ուր
էր առաջին բնակութիւնն, և յոր
գորէր պատուելով զտեղին առա-
ւել քան զառաւել յորում էր
վախճանեալ, յորում երեւեցան
շնորհք մարգասիրութեանն Քրիս-

տոսի 'ի ձեռն սրբոյ Ճգնաւորին 'ի
 նմին տեղւոջ, և ընկալեալ բժշկու
 թիւն ըստ իւրաքանչիւր ցաւոց և
 որք նեղեալ էին յայսոց պղծոց . և
 ամենեքեան տային օրհնութիւն Աս
 տուծոյ, և տօն մեծ աւանդէին զօր
 կատարման երանեւոյն 'ի փառս և
 'ի գովութիւն Հօր և Որդւոյ և Հո
 գւոյն սրբոյ այժմ և յաւիտեանս :

Յ Ի Շ Ա Տ Ա Կ

Ս Ո Ւ Ր Բ

Հ Օ Ր Ն Թ Ա Թ Ն Ո Յ

Վ Ա Մ Ո Ս Ի Ե Ի Թ Ո Վ Մ Ա Ս Ո Ւ

ՍՈՒԲ աշակերտք էին սուրբ հայ
րապետացն Սահակայ և Մեսրոպայ
և հետեւողք վարուց նոցա : Եւ
յետ կատարման սրբոց վարդա-
նանցն , եկեալ սուրբն Թաթուլ , և
աւագ եղբայրն իւր վարոս 'ի սահ-
մանս Գաբելենից՝ մերձ գեւղաքա-
ղաքին Կաղղուանայ , և ժողովեցան
'ի վիշապաձոր կոչեցեալ տեղի 'ի
մէջ անհուն քարանձաւացն , յո-
րում ազգի ազգի գաղանք և վիշապք
որջացեալ էին . որք հալածեցան
անտի աղօթիւք սրբոցն . և որք մնա-
ցին գաղանք 'ի ձորն , խաղաղու-

Թիւն ստացեալ առ մարդիկ և առ
անասունս աղօթիւք սրբոցն մինչեւ
ցայսօր : Արդ կեցեալ սրբոցն մրգօք
և բանջարօք շատանային , և որպէս
Թէ յԱստուծոյ իսկ պատրաստեալ
զտեղին 'ի բնակուԹիւն իւրեանց
համարէին սուրբքն . և զսրբանուէր
աղօթս իւրեանց հանապազորդ ըստ
անմարմնոցն յերկինս առաքէին :
Պատարագ բանաւոր , զոհ անմար-
մին , ողջակէզ անկիղելի , ընծայ բա-
նաւոր , զենումն անվախճան . ա-
նուշահոտ քան զխուսկս ստուերին .
վերնագոյն քան զօրինականն , և պա-
տուական քան զխոյս և զզուարակս ,
և զբիւրաւորս գառանց պարարտից :

Եւ կեցեալ ժամանակս ինչ միա-
բան Վարոս եղբարքն Թաթուլիւ ,
և ստուգիւ ոչ ունիմ առել Թէ որ-
քան . բայց վասն առաւել սիրոյն
Աստուծոյ յայլ տեղի Վարոս որո-
շեալ 'ի Թաթլոյ բնակէր 'ի զատ 'ի
միմեանց երկուցն կամաւ . զի դը-
ժուարակուիւ լիցի մենամարտիցն
պատերազմն ընդդէմ դիւացն , և զի
առաւել վարձուց արժանասցին 'ի

տեառնէ , և այլ զի սփոփանքն 'ի միմեանց հաացին , և յԱստուծոյ լիցին միսիթարեալք միշտ : Ուր եւս առաւել յարուցանէր զպատերազմն յառանձնականսն հակառակօրդն արդարութեան . և նոքա առաւել քաջապէս արիացեալ յաղթէին մենամարտութեամբն , և առնուին զօրութիւն 'ի վերին շնորհացն , և տեսութիւնս անճառելիս . մինչ զի զմեծին և զերանելւոյն Անտոնի զառաքինութիւնն յինքեանս բերելով , հանապազ մարտ եղեալ ընդ դիւացն կռուէին և յաղթէին , և զհասուցումն բարի 'ի Քրիստոսէ ընդունէին : Եինչ զի խաւար մեղացն բնաւ ոչ կարաց հասանել լուսաւոր կարգաց և կրօնից սրբոցն . և այսպէս կրօնաւորեալ բազում ժամանակս անյայտ 'ի մարդկանէ , և ապա յետոյ յայտնեցաւ յորսորդաց սուրբն Թաթուլ . և համբաւն հռչակեալ ընդ դաւառս աշխարհին , որ փութով մարդիկ անդր հասանէին 'ի տեղիս սուրբ ճգնաւորին Թաթլոյ : Եւ անդէն վաղ

վաղակի հիմնարկեալ շինեցին եկեղեցի , և խուցս ճգնաւորաց պաաշաճաբար , և արարին վանս միաբանակեցաց , որ մինչեւ ցայսօր կոչի Թաթլոյ վանք :

Եւ ոմն յեղբարցն որ ժողովեցան առ նա , յարեցաւ 'ի սուրբն Թաթուլ , որ սպասաւորէր նմա և ոչ մեկնէր 'ի նմանէ , յոյժ բարեսէրաստուածապաշտ , և երկեւղած , հեզ և խոնարհ , և հնազանդ ամենեցուն յամենայն իրս՝ որոյ անուն էր Թումաս : Նա լինէր հետեւող մեծին Թաթլոյ՝ կարգաց և կրօնից խոտամբերութեան . և տեսեալ զառաջագիմութիւնն Թումտասու սուրբն Թաթուլ , հաստատեաց զնա առաջնորդ վանացն 'ի տեղի իւր , և ինքն դնաց 'ի տեղին որ Մայրուձոր կոչեն . և անդ որպէս զանմարմին զառանձնական հանդէսն իւր կատարէր . և հասեալ 'ի բարիոք ծերութիւն փոխեցաւ յաշխարհէս 'ի նոյն մենարանին Մայրոյ ձորոյ : Եւ անտի բարձին զսուրբ մարմինն երանելոյն և տարեալ 'ի վանսն հան-

գուցին ըստ արժանեացն մեծաւ պատուով : Իսկ Թումաս մեծաւ ճգնութեամբ կեցեալ ըստ խրատու և վարուց սուրբ հօրն Թաթլոյ , և յետ ամաց ինչ և նա վախճանեցաւ նոյն բարի վարուքն , և եղաւ մերձ սուրբ հօրն Թաթլոյ :

Իսկ սուրբն Վարդս երէց եղբայրն Թաթլոյ որ յետոյ Գիւտ կոչեցաւ , բնակեցաւ յանձաւս լերինս որ կոչի Դիցմայրի , խոտաբուտ եղեալ և վայրի մրդօք շատանայր ժամանակս բազումս . մինչեւ գտեալ զնա արք ոմանք ըստ խնամոցն Աստուծոյ , և խնդութեամբ լցեալ՝ անուանեցին զնա Գիւտ . այլ և զտեղի նորա շինեցին վանք , որ մինչեւ յայսօր կոչի Գիւտի վանք . որ և անդ եւս բազմացան կրօնաւորք և փառաբանիչք Աստուծոյ : Եւ նա եւս հասեալ ՚ի բարւոք ծերութեան փոխեցաւ յաշխարհէս յանանց և յանզրաւ կեանս ՚ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

ՍՈՒՐԲ ՀԱՅՐՆ ԹԱԹՈՒԼ
'ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԿԱՑՈՅՑ
ՋԹՈՒՄԱՍ ԱՀԱԿԵՐՏՆ ԻՒՐ
ՎԱՆԱՑ ԻՒՐՈՑ
ԵՒ ԽՐԱՑ ԵՑ ՆՄԱ
ՋԱՅՍ ԲԱՆՍ

ՈՐԴԵԱՎ իմ Թուման, այսօր կո-
չեաց զքեզ Հոգին սուրբ յառաջ-
նորդութիւն եղբարց քոց . արդ-
երկայնամիտ լեր և ողորմած ըստ
նմանութեան Հօրն երկնաւորի, զի
շահել կարասցես զեղբարսդ քո և
դու պսակիս 'ի Քրիստոսէ, որպէս
յանունդ ես կոչեցեալ, նոյնպէս և
'ի գործդ լեր : Լուր սուրբ առա-
քելոյն Պաւղոսի 'ի խրատել զաշա-
կերասն իւր ասէր . ամենեցունց
հիւանդութեամբ ինքն վշտանայր,
և որպէս հրով այրէր գառնա-
կսկիծ աղէտիւ : Աշակերտ ես եր-
կնաւոր Հօրն, նման լեր նմա : Հայր
հասարակաց ես, և 'ի գործոյն մի
վերջանայր : Ամենայն բարեձեւու-
թեանց օրինակ զքեզ ցոյց եղ-
բարցն . վարդապետութեամբ խրա-
տեա, սիրով միութարեա, յուսով
Ս . ՄԵՍՐՈՎԷ .

գարմանեա . վարդապետին վկայ՝
 գործքն է , և առաջնորդին՝ հաս-
 տատութիւնն : Հաստատ կաց և եր-
 կայնամիտ լեր ամենայն սխալանաց
 եղբարցն՝ 'ի բանս և 'ի գործս :
 Բայց կամապաշտիցն ամենեւին մի
 անսար , և ոչ սակաւ մի , զի օտար է
 'ի մարմնոյն Գրիստոսի , և չէ 'ի
 գործ Աստուծոյ եկեալ : Որդեակ ,
 զոր ինչ յեղբարցն պահանջես՝
 զսոյն 'ի քեզ ցոյց : Սակաւ խօսեաց
 և յոլով արդիւնացո , քարոզ՝ ըզ-
 գործքդ ցոյց : Առաջնորդն ծնող է
 և բժիշկ , և հիւանդացեալն կարօտ է
 սիրոյ և առողջութեան : Որդեակ ,
 որ սխալէ և չէ իւր սովորութիւն՝
 մի պատժեր . զմանկագոյնսն 'ի
 հնազանդութիւն կրթեա և յաշ-
 խատութիւն . զծերսն 'ի սաղմոս-
 երգութիւն և 'ի ձեռագործս . և
 'ի բանս խրատու առ մանկագոյնսն :
 Հոգեւոր առաջնորդն աստուա-
 ծային հուր է լուսաւորիչ մաքրիչ և
 ջեռուցիչ . զապականարար ախտն
 այրէ , զգիջութիւնն ցամաքեցուցա-
 նէ , կրօնաւորական հանգիսիւ քննէ

և որպէս զոսկի 'ի բովս՝ անազոտ
սրբութեամբ զեղբարան Աստուծոյ
ընծայէ , և ինքն թագաւորէ 'ի վե-
րայ տանն քաղաքաց . հոգեւոր ցա-
ւակցութեամբն բժշկէ : Միս և գի-
նի կրօնաւորաց ոչ է ուտելի , այլ
ճաշակելի է որոյ պէտք են : Որ
յախտ հիւանդութեան անկանի՝ ըզ-
բնական կարգն թուլացո , և զսովո-
րական գարմանն ըստ պիտոյիցն ա-
ռատացո : Յաւելորդին մի անսար՝
որ չէ մեր : Պիտոյ է ժուժկալել որ-
չափ հնար է , յուսով աղօթել , հա-
ւատով աշխատել , գոհութեամբ
ճաշակել : Որդեակ , նզովս մի ելցէ
'ի բերանոյ քո . թէպէտ և եղբայր
է կամ որդի 'ի մի մահի՞քս մի ննջեա-
ցեն : Որ խէթ ունիցի 'ի մաի չէ
պարտ աղօթել , ոչ ճաշակել և ոչ
ննջել : Որ երգնու զոր չէ մեզ օրէն ,
արաաքոյ սրբութեանց լիցի ըստ չա-
փոյ : Մի խառնե՛ր ընդ խրատն բար-
կութիւն , զի մի ընկղմեսցի սխա-
լեալ եղբայրն 'ի բարկութենէ խրա-
տուն : Աստուածասէրն իւր մտացն
և խորհրդոցն և կամացն որպէս թըշ-

նամույ զգուշանայ : Որդեակ , յոր-
 ժամ 'ի մահիճսն քնոյ ելանես ,
 այնպէս համարեա թէ 'ի գերեզ-
 ման իջանես : Հալածեա զխոր-
 հուրդս և զբանս , որք 'ի սնոտիս
 ընթանան : Բեւեռեա զքեզ յեր-
 կեւղն Աստուծոյ , և ած զմտաւ
 զերկեւզ դատաստանին . երկեւղիւ
 ննջեա , և զարթուցեալ՝ օրհնեա
 զԱստուած , և գոհացիր զԱստու-
 ծոյ , որ պահեաց զքեզ 'ի գիշերային
 խաւարասէր չարէն : Փութացիր 'ի
 տեղի աղօթիցն , և ծնրագրեա ե-
 րիցս անգամ , և աւելի . և ապա 'ի
 ծունկս անկեալ , և զերեոգ 'ի յեր-
 կիր եդեալ , հայցեա քեզ օդնու-
 թիւն յԱստուծոյ , և ապա սկսիր
 զկանոնեալ սաղմոսն : Աղաչեա
 զԱստուած բանալ զբերանդ , և
 բարբառել զայն զոր սիրէ Աս-
 տուած : Մի պզտորեր զխորհուրդ
 սրտի քո . մի ընդարձակեր զբանսդ ,
 մի թողացուցաներ զձեռսդ : Մի
 գառնայր յարեւմուտս որ չէ քեզ
 սահման : Մի պարարեր զակնդ շըր-
 ջածութեամբ : Զբոլոր զգայա-

րանսդ պնդակազմ քաջութեամբ
 պնդեալ վառեա : Այլ և զքովան
 դակ եղբայրութիւնդ քաջալերու
 թեամբ զինեա : Քաջ է պատե
 րազմ, և որք յաղթենն՝ պսակին :
 Թոյլքն և անարիքն ոչ պատերազ
 մին . ոչ յաղթեն և ոչ պսակին :
 Որդեակ, իշխանութեամբ մի վա
 րիր առ եղբարսն, և զոր դու ոչ
 կարես տռնել, զայն յեղբարցն մի
 պահանջեր . զմի ոք միայն մի առա
 քեր 'ի վանացն 'ի բան, այլ երկու .
 զի վայէ զմինն 'ի ճանապարհին . ե
 թէ գլորեսցի ո՞վ կանգնեսցէ զնա .
 զի շատ վնասք լինին միոյն : Եղբայր
 ոք որ ախտանայ հոգով թէպէտ և
 բազում բժշկութեան պէտս ունի՝
 'ի սրբութենէն միայն արդել . և այլ
 ամենայն կարգն ընդ եղբարսն լի
 ցի : Երկեւղածն 'ի սիրոյն առաւել
 պատկառի քան 'ի պատուհասէն :
 Զգեսան որպէս և հանդիպի . և
 չափն որ զվտանգան բառնայ : Զոր
 դու յեղբարցն պահանջես, ծերոցն
 զնոյն հատո . զի մի յանկանիցիս
 յերկնաւոր շնորհացն զկամսդ քո

պաշտելով : Զպատարագին աղօթան
 և զերեկոյինն՝ պարապեցո զձեռսդ
 քո յաշխատութենէ : Որ գոհու-
 թեամբ աշխատին՝ արժանի են
 սուրբ խորհրդեանն . և արտնջողն
 քնաւ իսկ ոչ : Որգեակ , յորժամ
 եղբայր քո ստահակեսցի , մի ան-
 փոյթ առնել զնորա կորստեամբն :
 Համբերեա նորա չար վարուցն և
 ատելի դործոցն . որպէս և քո
 պարզ հոգիդ ախտակից մարմնոյդ
 լինի : Մի բաւական համարիր զհամ-
 րերելն , այլ ձեռն տուր և ջանա
 յարուցանել զնա , և յաղօթելն ար-
 տասուեա վասն նորա : Աստահեմ
 'ի Հոգին սուրբ որ առատացոյց յա-
 ռաքեալսն զշնորհսն իւր , նոյնպէս
 և 'ի քեզ հեղցէ . զի և դու զգործս
 տեառն դործեսցես : Չեմք հեռի 'ի
 միմեանց , այլ հանապազ տեսանեմք
 զմիմեանս . և Աստուած զմեզ տե-
 սանէ և զեղբարսդ ամենայն : Եւ
 զոր պակասութիւն գիտես 'ի քեզ՝
 զայն հնազանդութիւնն ընդ : Զի
 զճանապարհս որ ընդ աջմէն գիտէ
 տէր և ճանաչէ . երթ , և տէր եղիցի

ընդ քեզ : Զոր ասացի քեզ , որ
գեակ , համառօտ բանիւ աւարտեմ :
Զսէր և զերկայնմտութիւն բնու-
թիւն արա քեզ , և զերկեւըն Աս-
տուծոյ գործակից . և զամենայն ա-
ռաքինութիւն դիւրաւ կատարես :

Զայս խրատ առեալ երանելին
Թումաս 'ի սուրբ հօրէն Թաթլոյ
'ի յանապատին , և գնացեալ 'ի
վանս իւր՝ ամենայն բարեձեւու-
թեամբ զարգարէր զմիաբանս սուրբ
ուխտին , բնակեցուցանելով 'ի նմա
զբազմութիւն եղբարց միաբանից :
Եւ կեցեալ ինքն հրեշտակակրօն
վարուք ամս բազումս , և հասեալ
'ի բարւոք ծերութիւն , և խաղա-
ղութեամբ հանգեաւ 'ի Քրիստոս :

Յ Ա Ն Կ

ԺԱ . ՀԱՅՈՐՈՅ

Պատմութիւն վարուց երանե- լոյ սուրբ վարդապետին Մեսրոպայ	5
Պատմութիւն սրբոյն Եղիշէի վարդապետի	39
Յիշատակ սուրբ Հօրն Թաթլոյ , Վարոսի և Թովմասու	47
Բանք խրատու Հօրն Թաթլոյ աշակերտին իւրում Թովմա- սու	53

